

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2016 m. liepos 7 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Viešieji pirkimai — Direktyva 2004/18/EB — 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka — Ūkio subjektų techniniai pajėgumai — Tiesioginis veikimas — Įrodinėjimo priemonės — Hierarchinis santykis tarp privataus pirkėjo pažymos ir konkurso dalyvio vienašalės deklaracijos — Proporcingumo principas — Draudimas iš esmės keisti numatytas įrodinėjimo priemones“

Byloje C-46/15

dėl *Tribunal Central Administrativo Sul* (Pietų regiono centrinis administracinis teismas, Portugalija) 2015 m. sausio 29 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2015 m. vasario 5 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Ambisig – Ambiente e Sistemas de Informação Geográfica SA

prieš

AICP – Associação de Industriais do Concelho de Pombal,

dalyvaujant

Índice – ICT & Management Lda,

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J. L. da Cruz Vilaça, Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas A. Tizzano (pranešėjas), teisėjai F. Biltgen, A. Borg Barthet ir M. Berger,

generalinis advokatas M. Wathelet,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2016 m. sausio 28 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Ambisig – Ambiente e Sistemas de Informação Geográfica SA*, atstovaujamos *advogado* H. Rodrigues da Silva,
- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes ir F. Batista,
- Europos Komisijos, atstovaujamos G. Braga da Cruz ir A. Tokár,

* Proceso kalba: portugalų.

susipažinęs su 2016 m. kovo 3 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 134, 2004, p. 114; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 132, klaidų ištaisymas OL L 339, 2014 11 26, p. 14) 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antros įtraukos išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Ambisig – Ambiente e Sistemas de Informação Geográfica SA* (toliau – *Ambisig*) ir *AICP – Associação de Industriais do Concelho de Pombal* (toliau – *AICP*) ginčą dėl šio subjekto sprendimo atmesti *Ambisig* paraišką dalyvauti konkurse dėl viešojo paslaugų pirkimo sutarties sudarymo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 2004/18 1, 2, 4, 32 ir 46 konstatuojamosiose dalyse skelbiama:
 - „(1) Dėl 1992 m. birželio 18 d. Tarybos direktyvos 92/50/EEB dėl viešojo paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo [(OL, L 209, 1992, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. p. 322)], 1993 m. birželio 14 d. Tarybos direktyvos 93/36/EEB dėl viešojo prekių pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo [(OL, L 199, 1993, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 2 t., p. 110)] ir 1993 m. birželio 14 d. Tarybos direktyvos 93/37/EEB dėl viešojo darbų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo [(OL L 199, 1993, p. 54; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 2 t., p. 163)] naujų pakeitimų, kurie yra būtini atsižvelgiant į perkančiųjų organizacijų ir ūkio subjektų pasiūlymus supaprastinti ir modernizuoti direktyvas, taip pat į jų atsiliepimus dėl 1996 m. lapkričio 27 d. Komisijos priimtose Žaliosios knygos, be to, siekiant aiškumo, direktyvoms turėtų būti suteikta nauja forma, sujungianti jas į vientisą tekstą. <...>
 - (2) Sutartys, sudarytos valstybėse narėse valstybės, regioninės ar vietos valdžios institucijų arba kitų viešosios teisės reguliuojamų subjektų vardu, turi atitikti Sutartyje numatytus principus, ypač laisvo prekių judėjimo, įsisteigimo laisvės ir laisvo paslaugų judėjimo, bei iš jų kylančius principus, pavyzdžiui, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principus. <...>
 - (4) Konkurse viešosioms sutartims sudaryti dalyvaujant institucijai, kurios veiklą reglamentuoja viešoji teisė, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad nebūtų iškraipoma konkurencija privačių konkurso dalyvių atžvilgiu.
- <...>
- (32) Skatinant dalyvauti viešųjų pirkimų sutarčių rinkoje mažas ir vidutines įmones, patartina numatyti nuostatas, reglamentuojančias subrangą.

<...>

(46) Sutartys turėtų būti sudaromos remiantis objektyviais kriterijais, kurie užtikrintų skaidrumo, nediskriminavimo ir lygiateisiškumo principų laikymąsi ir garantuotų, kad pasiūlymai būtų vertinami veiksmingos konkurencijos sąlygomis. <...>“

4 Šios direktyvos 1 straipsnio 9 dalyje numatyta:

„Perkančiosios organizacijos“ – tai valstybės, regionų ar vietos valdžios institucijos, įstaigos, kurių veiklą reglamentuoja viešoji teisė, tų institucijų ir (arba) įstaigų, kurių veiklą reglamentuoja viešoji teisė, asociacijos.

„Įstaiga, kurios veiklą reglamentuoja viešoji teisė“ reiškia bet kurią įstaigą, kuri:

- a) skirta specialiai viešiesiems interesams, kurie yra nepramoninio ir nekomercinio pobūdžio, tenkinti;
- b) juridinio asmens statusą ir
- c) didžiąją dalimi yra finansuojama iš valstybės, regionų ar vietos valdžios institucijų ar kitų įstaigų, kurių veiklą reglamentuoja viešoji teisė, lėšų; arba yra valdoma šių institucijų ir kitų minėtų įstaigų; arba turinti administraciją, valdymo ar priežiūros organą, kurio daugiau kaip pusė narių yra paskirti valstybės, regiono ar vietos valdžios institucijų arba kitų įstaigų, kurių veiklą reglamentuoja viešoji teisė.

Negalutinis įstaigų ir jų kategorijų, kurių veiklą reglamentuoja viešoji teisė, ir kurios atitinka kriterijus, nurodytus šios dalies antros pastraipos a, b ir c punktuose, sąrašas pateikiamas III priede. Valstybės narės reguliariai praneša Komisijai apie bet kokius minėtų sąrašų pakeitimus.“

5 Šios direktyvos 48 straipsnyje „Techniniai ir (arba) profesiniai pajėgumai“ numatyta:

„1. Ūkio subjektų techniniai ir (arba) profesiniai pajėgumai įvertinami ir patikrinami 2 ir 3 dalyje [dalyse] nustatyta tvarka.

2. Ūkio subjektų techniniai pajėgumai gali būti patikrinti vienu arba daugiau toliau išvardytų būdų, atsižvelgiant į darbų, prekių arba paslaugų pobūdį, kiekį ar svarbą bei paskirtį:

- a) i) <...>
- ii) svarbiausių prekių arba pagrindinių paslaugų per pastaruosius trejus metus sąrašas, kartu nurodant sumas, datas ir gavėjus – tiek viešuosius, tiek privačius asmenis. Įrodymai apie patiektas prekes arba suteiktas paslaugas teikiami:

— <...>

— jei gavėjas buvo privatus pirkėjas – pirkėjo pažyma, o jei jos nėra, ūkio subjekto deklaracija;

<...>“

Portugalijos teisė

6 Direktyva 2004/18 į Portugalijos teisės sistemą buvo perkelta *Código dos Contratos Públicos* (Viešųjų pirkimų kodeksas), patvirtintu 2008 m. sausio 29 d. Dekretu įstatymu Nr. 18/2008, iš dalies pakeistu ir iš naujo paskelbtu 2009 m. spalio 2 d. Dekreto įstatymu Nr. 287/2009 (*Diário da República*, 2009 m. spalio 2 d., 1 serija, Nr. 192) priede.

7 Šio kodekso 165 straipsnyje nustatyta:

„1 – Pirmesnio straipsnio 1 dalies h punkte numatyti minimalūs reikalavimai, susiję su techniniu pajėgumu, turi atitikti numatomos sudaryti sutarties dalyką sudarančių prekių ar paslaugų pobūdį ir jais turi būti apibūdinami atvejai, savybės, požymiai ar kitos faktinės aplinkybės, be kita ko, susijusios su:

- a) kandidatų profesine patirtimi;
- b) kandidatų naudojamais žmogiškaisiais, technologiniais ar kitais ištekliais;
- c) kandidatų veiklos organizavimo būdu ir organizaciniu pajėgumu, visų pirma kiek jie susiję su specifinių gebėjimų valdymu ir panaudojimu, pagalbėmis informacinėmis sistemomis ir kokybės kontrolės sistemomis;
- d) kandidatų pajėgumu taikyti aplinkos vadybos priemonės, susijusias su numatoma sudaryti sutartimi;
- e) *Instituto da Construção e do Imobiliário, I. P.* duomenų bazėje esančia informacija apie įmones, jeigu numatoma sudaryti viešojo darbų pirkimo sutartį arba suteikti viešųjų darbų koncesiją.

<...>

5 – Šio straipsnio 1 dalyje numatyti minimalūs techninio pajėgumo reikalavimai ir pirmesnio straipsnio 1 dalies i punkte nurodytas daugiklis „f“ negali būti diskriminaciniai.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 8 Iš Teisingumo Teismui pateiktų dokumentų matyti, kad 2013 m. balandžio 23 d. AICP, veikianti kaip perkančioji organizacija, pradėjo riboto konkurso taikant išankstinę atranką procedūrą, siekdama sudaryti paslaugų teikimo sutartį dėl „aplinkos, kokybės ir techninės platformos vadybos sistemų įdiegimo 13 įmonių“.
- 9 Skelbimo apie pirkimą 12 straipsnio 1 dalies c ir f punktuose buvo numatyta:

„Kad būtų atrinkti, kandidatai turi pateikti šiuos dokumentus:

<...>

- c) kliento deklaraciją antspaudoatame blanke, kuria patvirtinama, kad kandidatas įdiegė aplinkos vadybos ir (arba) kokybės vadybos sistemą, paisant deklaracijos formos, pateiktos šio skelbimo apie pirkimą VIII priede. Deklaracijoje esantis parašas ir pasirašiusiojo tapatybė turi būti patvirtinti notaro, advokato ar kito kompetentingo subjekto;

<...>

- f) kliento deklaraciją antspaudoatame blanke, kuria patvirtinama, kad kandidatas įdiegė vadybos sistemas, sukūrė ir įdiegė techninę platformą tinkle, vadybos sistemų programinę įrangą ir vykdė koordinavimo veiksmus, ir kurioje nurodyta atitinkama vertė, paisant deklaracijos formos, pateiktos šio skelbimo apie pirkimą IX priede. Deklaracijoje esantis parašas ir pasirašiusiojo tapatybė turi būti patvirtinti notaro, advokato ar kito kompetentingo subjekto; <...>“

- 10 2014 m. kovo 27 d. sprendimu AICP patvirtino konkurso komisijos parengtą galutinę ataskaitą dėl pasiūlymų pateikimo etapo, pagal kurią atrinkta *Índice ICT & Management, Lda* paraiška ir atmesta, be kita ko, *Ambisig* paraiška, motyvuojant tuo, kad, pirma, bendrovė neįrodė, jog tenkina su techniniu pajėgumu susijusias sąlygas, nes nepateikė privataus pirkėjo pažymos, patvirtintos taip, kaip to reikalaujama skelbimo apie pirkimą 12 straipsnyje, ir, antra, neįrodė ir neteigė, kad negalėjo gauti tokios pažymos arba tai padaryti buvo labai sudėtinga.
- 11 Išnagrinėjęs dėl šio sprendimo *Ambisig* pareikštą ieškinį *Tribunal Administrativo e Fiscal de Leiria* (Leirijos administracinių ir mokesčių bylų teismas, Portugalija) 2014 m. birželio 11 d. sprendimu pripažino iš dalies pagrįstais šios bendrovės nurodytus pagrindus, panaikino AICP sprendimą ir nurodė pastarajai per 20 dienų paskelbti naują skelbimą apie pirkimą.
- 12 *Ambisig* sprendimą apskundė minėto teismo teisėjų kolegijai motyvuodama tuo, kad teismas buvo neteisis atmesdamas ieškinio pagrindus, susijusius, be kita ko, su perkančiosios organizacijos nustatyty kandidatų techninio pajėgumo įrodymo taisyklių nesuderinamumu su Direktyvos 2004/18 48 straipsnyje tuo tikslu numatytais reikalavimais.
- 13 Kadangi 2014 m. rugpjūčio 6 d. sprendimu *Administrativo e Fiscal de Leiria* (Leirijos administracinių ir mokesčių bylų teismas) teisėjų kolegija atmetė skundą, *Ambisig* jį apskundė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teismui motyvuodama tuo, kad tame sprendime taip pat nepripažinta, jog, atsižvelgiant į Direktyvos 2004/18 48 straipsnį, perkančiosios organizacijos nustatytos taisyklės dėl kandidatų techninio pajėgumo įrodymų pateikimo būtų neteisėtos.
- 14 Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Central Administrativo Sul* (Pietų regiono centrinis administracinis teismas, Portugalija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:
 - „1. Ar, atsižvelgiant į tai, kad Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka į Portugalijos teisę neperkelta, ši nuostata tiesiogiai taikoma Portugalijos teisės sistemoje ir suteikia asmenims teisę ja remtis prieš perkančiąsias organizacijas?
 2. Ar Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad ja draudžiama taikyti perkančiosios organizacijos parengtas taisykles, pagal kurias ūkio subjektas negali patvirtinti paslaugų teikimo savo paties pasirašyta deklaracija, nebent įrodytų, kad negalėjo gauti privataus pirkėjo pažymos arba tai padaryti buvo labai sudėtinga?
 3. Ar Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad ja draudžiama taikyti perkančiosios organizacijos parengtas taisykles, pagal kurias reikalaujama, kad privataus pirkėjo pažymoje esantis parašas būtų patvirtintas notaro, advokato ar kito kompetentingo subjekto, o to nepadarius įvykdomas pašalinimas?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 15 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad, net jei ši nuostata į vidaus teisę neperkelta, ji tenkina sąlygas, kad suteiktų asmenims teises, kuriomis nacionaliniuose teismuose jie gali remtis prieš perkančiąją organizaciją.

- 16 Visų pirma reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, jeigu valstybė laiku neperkėlė direktyvos į nacionalinę teisę arba ją perkėlė netinkamai, privatus asmenys nacionaliniuose teismuose gali prieš ją remtis tik tomis šios direktyvos nuostatomis, kurios, atsižvelgiant į jų turinį, yra besąlygiškos ir pakankamai aiškios (šiuo klausimu žr. 2013 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Portgás*, C-425/12, EU:C:2013:829, 18 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką; 2014 m. sausio 14 d. Sprendimo *Association de médiation sociale*, C-176/12, EU:C:2014:2, 31 punktą ir 2014 m. gegužės 15 d. Sprendimo *Almos Agrárkülkereskedelmi*, C-337/13, EU:C:2014:328, 31 punktą).
- 17 Reikia konstatuoti, kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 25 punkte, kad Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka atitinka minėtus kriterijus, nes, pirma, joje numatyta pareiga nesiejama su jokių papildomu reikalavimu ar būtinybe, kad Sąjungos ar valstybių narių institucijos priimtų tam tikrą aktą, ir, antra, joje aiškiai ir išsamiai nurodyta, kokių įrodymų galima reikalauti iš ūkio subjektų, kad šie įrodytų savo techninį pajėgumą vykstant viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūroms.
- 18 Beje, Teisingumo Teismas jau sprendė šį klausimą, kiek tai susiję su Direktyva 92/50, kuri buvo panaikinta ir pakeista Direktyva 2004/18.
- 19 Taigi 1998 m. rugsėjo 24 d. Sprendimo *Tögel* (C-76/97, EU:C:1998:432) 46 ir 47 punktuose Teisingumo Teismas pripažino, kad Direktyvos 92/50 VI dalies nuostatos, tarp kurių yra ir 32 straipsnio 2 dalis, kurios turinys beveik identiškas atkartotas Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antroje įtraukoje, galėjo veikti tiesiogiai.
- 20 Todėl, siekiant pateikti naudingą atsakymą į pirmąjį klausimą, dar reikia konkrečiai nurodyti, ar Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka galima remtis prieš bet kurį subjektą, kvalifikuotiną kaip „perkančioji organizacija“, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 1 straipsnio 9 dalį.
- 21 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, nors pati direktyva negali įpareigoti privataus asmens ir dėl to ja negalima prieš jį remtis (žr., be kita ko, 2012 m. sausio 24 d. Sprendimo *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 37 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką ir 2015 m. sausio 15 d. Sprendimo *Ryanair*, C-30/14, EU:C:2015:10, 30 punktą), kai teisės subjektai gali remtis tokia direktyva ne prieš privatų asmenį, bet prieš valstybę, jie gali tai padaryti, nepriklausomai nuo statuso, kuriuo naudodamasi ji veikia. Iš tikrųjų reikia vengti, kad valstybė įgytų naudos dėl to, jog pati nesilaiko Sąjungos teisės (šiuo klausimu žr. 2012 m. sausio 24 d. Sprendimo *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 38 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką ir 2013 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Portgás*, C-425/12, EU:C:2013:829, 23 punktą).
- 22 Taigi tiesioginį poveikį galinčiomis turėti direktyvos nuostatomis galima remtis ne tik prieš viešąjį subjektą, bet ir prieš subjektą, kuriam, kad ir koks būtų jo teisinis statusas, valdžios institucijos aktu ir jai kontroliuojant buvo pavesta teikti bendrus interesus tenkinančią paslaugą ir kuris dėl to turi labai didelius įgaliojimus, palyginti su privačių asmenų santykiams taikomomis taisyklėmis (2013 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Portgás*, C-425/12, EU:C:2013:829, 24 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).
- 23 Nagrinėjamu atveju, remiantis Portugalijos vyriausybės Teisingumo Teismo posėdyje pateiktais paaiškinimais dėl AICP situacijos, atrodo, kad šis subjektas, kurį apima „perkančiosios organizacijos“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2004/18 1 straipsnio 9 dalį, yra privatinės teisės reglamentuojamų įmonių asociacija, kuri netenkina minėtų sąlygų, kad prieš ją būtų galima remtis šios direktyvos nuostatomis, nes ji neteikia jokios bendrus interesus tenkinančios paslaugos, kurią kontroliuotų valstybės valdžios institucijos ir neturi labai didelių įgaliojimų, o tai vis dėlto turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

- 24 Tokiu atveju šis teismas vis dėlto turės vidaus teisę išaiškinti kuo labiau atsižvelgdamas į atitinkamos Direktyvos 2004/18 tekstą ir į jos tikslą, kad būtų pasiektas 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antroje įtraukoje numatytas rezultatas ir taip būtų laikomasi SESV 288 straipsnio trečios pastraipos (šiuo klausimu žr. 2012 m. sausio 24 d. Sprendimo *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 24 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką ir 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimo *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, 31 punktą).
- 25 Šiuo klausimu reikia priminti, kad nacionalinio teismo pareiga aiškinant ir taikant ginčui svarbias nacionalinės teisės normas atsižvelgti į direktyvos turinį apribota bendraisiais teisės principais ir ja negalima grįsti nacionalinės teisės aiškinimo *contra legem* (šiuo klausimu žr. 2012 m. sausio 24 d. Sprendimo *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 25 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką ir 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimo *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, 32 punktą).
- 26 Tuo atveju, jei nacionalinė teisė negali būti aiškinama taip, kad atitiktų Direktyvą 2004/18, dėl šios teisės prieštaravimo Sąjungos teisei nukentėjusioji šalis galėtų remtis teismo praktika, suformuota 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendime *Francovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428), tam, kad prireikus gautų patirtos žalos atlyginimą (šiuo klausimu žr. 2015 m. kovo 26 d. Sprendimo *Fenoll*, C-316/13, EU:C:2015:200, 48 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 27 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad, net jei neperkelta į vidaus teisę, ji tenkina sąlygas, kad suteiktų privatiems asmenims teises, kuriomis nacionaliniuose teismuose jie gali remtis prieš perkančiąją organizaciją, jeigu ši yra viešasis subjektas arba jai valdžios institucijos aktu buvo pavesta teikti, šiai institucijai kontroliuojant, bendrus interesus tenkinančią paslaugą ir tuo tikslu turi labai didelius įgaliojimus, palyginti su privačių asmenų santykiams taikomomis taisyklėmis.

Dėl antrojo klausimo

- 28 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka draudžiama taikyti perkančiosios organizacijos parengtas taisykles, pagal kurias ūkio subjektas negali įrodyti savo techninio pajėgumo vienašališka deklaracija, nebent pateiktų įrodymą, kad negalėjo gauti privataus pirkėjo pažymos arba tai padaryti buvo labai sudėtinga.
- 29 Šiuo klausimu visų pirma reikia priminti, kad Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunktyje numatyta, jog ūkio subjektų techniniai pajėgumai gali būti patikrinti pateikiant svarbiausių prekių arba pagrindinių paslaugų per pastaruosius trejus metus sąrašą.
- 30 Jeigu prekės ir paslaugos buvo skirtos privačiam pirkėjui, minėtos nuostatos antroje įtraukoje numatyta, jog įrodymas, kad prekės pristatytos ar paslaugos suteiktos, gali būti pateikiamas dviem skirtingomis priemonėmis, t. y. „jei gavėjas buvo privatus pirkėjas – pirkėjo pažyma, o jei jos nėra, ūkio subjekto deklaracija“.
- 31 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo klausimas konkrečiai susijęs su šiuo dviejų įrodinėjimo priemonių santykiu, nes juo siekiama išsiaiškinti, ar jie vertintini vienodai, nes ūkio subjektas taip pat gali įrodyti savo techninį pajėgumą tiek privataus pirkėjo pažyma, tiek paprasta savo paties surašyta pažyma, ar, priešingai, Sąjungos teisės aktų leidėjas nustato šių įrodinėjimo priemonių hierarchiją, nes tokią vienašalę deklaraciją subjektas gali pateikti tik tada, kai negali gauti minėtos pažymos.

- 32 Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka suformuluota vartojant žodžius, kurie, atsižvelgiant į jų įprastą reikšmę bendrinėje kalboje, nepalieka jokios pagrįstos abejonės.
- 33 Iš tikrųjų, kaip generalinis advokatas pabrėžia savo išvados 43 punkte, šioje nuostatoje pavartotas žodžių junginys „o jei jos nėra“ įprastai nurodo ne įrodinėjimo priemonių lygiavertiškumo, bet subsidiarumo santykį.
- 34 Vadinasi, aiškinant pažodžiui, Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka turi būti suprantama taip, kad perkančiosios organizacijos gali leisti ūkio subjektui įrodyti savo techninį pajėgumą pateikiant vienašališką deklaraciją tik tuo atveju, kai šis negali gauti privataus pirkėjo pažymos.
- 35 Tokį aiškinimą, be to, patvirtina kontekstas, kuriame šie terminai vartojami, ir Direktyva 2004/18 siekiami tikslai (šiuo klausimu žr. 2012 m. kovo 22 d. Sprendimo *GENESIS*, C-190/10, EU:C:2012:157, 41 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).
- 36 Kalbant apie Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antros įtraukos kontekstą, pirma reikia pažymėti, kad iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, jog šioje nuostatoje nustatytas baigtinis įrodymų sąrašas, apribojantis techninio pajėgumo vertinimo ir patikros būdus, kuriuos gali taikyti minėtos organizacijos (šiuo klausimu žr. 2012 m. spalio 18 d. Sprendimo *Édukövízig ir Hochtief Construction*, C-218/11, EU:C:2012:643, 28 punktą). Vadinasi, jeigu minėtos organizacijos negali šiuo klausimu numatyti naujų įrodinėjimo priemonių, jos negali ir apriboti jau numatytų priemonių svarbos.
- 37 Taigi tik pažodinis Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antros įtraukos aiškinimas, išplaukiantis iš šio sprendimo 34 punkto, suderinamas su šiuo kontekstu. Iš tikrųjų neginčijama, kad kitoks šios nuostatos aiškinimas, pagal kurį perkančiosios organizacijos turėtų leisti ūkio subjektams laisvai pasirinkti vieną ar kitą nurodytą įrodinėjimo priemonę, keltų grėsmę įrodymo, kurį sudaro privataus pirkėjo pažyma, veiksmingumui, taigi net ir jo apimčiai, nes tikėtina, kad kiekvienas ūkio subjektas visais atvejais pateiktų tik vienašalę deklaraciją tam, kad įvykdytų tai, kas numatyta šioje nuostatoje.
- 38 Antra, dėl Direktyva 2004/18 siekiamų tikslų svarbu pažymėti, kad joje nustatyta sistema siekiama, be kita ko, kaip matyti iš jos 2, 4 ir 46 konstatuojamųjų dalių, kad nebūtų iškraipoma konkurencija privačių konkurso dalyvių atžvilgiu, ir užtikrinti, kad būtų laikomasi skaidrumo, nediskriminavimo ir vienodo vertinimo principų.
- 39 Taigi pažodinis Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antros įtraukos aiškinimas, išplaukiantis iš šio sprendimo 34 punkto, kai pirmenybė teiktina įrodinėjimo priemonei, kurią sudaro atitinkamo ūkio subjekto privataus pirkėjo pažyma, taip pat suderinamas su pirmesniame šia sprendimo punkte nurodytais tikslais, nes, pirma, užtikrina didesnę skaidrumą ir teisinę apsaugą, kiek tai susiję su ūkio subjekto techniniu pajėgumu, ir, antra, leidžia išvengti ūkio subjektų pateiktų deklaracijų vėlesnės kontrolės, kurią perkančioji organizacija turi atlikti pagal Direktyvos 2004/18 44 straipsnio 1 dalį ir 45 straipsnio 2 dalies g punktą.
- 40 Remiantis proporcingumo principu, kuris yra vienas bendrųjų Sąjungos teisės principų, perkančiųjų organizacijų nustatytos taisyklės dėl Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antroje įtraukoje numatytų dviejų įrodinėjimo priemonių taikymo neturi viršyti to, kas būtina šioje direktyvoje nurodytiems tikslams pasiekti (šiuo klausimu žr. 2015 m. spalio 22 d. Sprendimo *Impresa Edilux ir SICEF*, C-425/14, EU:C:2015:721, 29 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

- 41 Vadinasi, kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 50 punkte, o Komisija – savo rašytinėse pastabose, skelbime apie pirkimą numatytos taisyklės, pagal kurias ūkio subjektui leidžiama pateikti vienašalę deklaraciją tam, kad įrodytų savo techninį pajėgumą, tik jeigu įrodo, kad niekaip negalėjo gauti privataus pirkėjo pažymos, yra neproporcingos. Iš tikrųjų tokios taisyklės lemtų jam pernelyg didelę naštą, palyginti su tuo, kas būtina, jog nebūtų iškraipoma konkurencija ir būtų užtikrinti skaidrumo, nediskriminavimo ir vienodo vertinimo viešųjų pirkimų srityje principai.
- 42 Kita vertus, atrodo, kad skelbime apie pirkimą numatytos taisyklės, pagal kurias ūkio subjektas gali pagrįstai remtis tokia vienašale deklaracija taip pat tokioje situacijoje, kai įrodo, pateikdamas objektyvią informaciją, kuri kiekvienu atveju turi būti patikrinta, jog buvo labai sudėtinga gauti tokią pažymą, pavyzdžiui, dėl atitinkamo privataus pirkėjo nebendradarbiavimo, atitinka proporcingumo principą, nes šios taisyklės nelemia atitinkamo ūkio subjekto įrodinėjimo pareigos, kuri būtų neproporcinga, palyginti su pačių tikslų siekimu.
- 43 Atrodo, taip yra šiuo atveju, tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti AICP parengtame skelbime apie pirkimą numatytas taisykles, ginčijamas pagrindinėje byloje.
- 44 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiama taikyti perkančiosios organizacijos nustatytų taisyklių, kaip antai nagrinėjamų pagrindinėje byloje, kurios ūkio subjektui neleidžia jo techninio pajėgumo įrodyti vienašale deklaracija, nebent pateiktų įrodymą, kad negalėjo gauti privataus pirkėjo pažymos arba tai padaryti buvo labai sudėtinga.

Dėl trečiojo klausimo

- 45 Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar pagal Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antrą įtrauką draudžiama taikyti perkančiosios organizacijos parengtas taisykles, pagal kurias reikalaujama, kad privataus pirkėjo pažymoje esantis parašas būtų patvirtintas notaro, advokato ar kito kompetentingo subjekto, o to nepadarius dalyvio paraiška atmetama.
- 46 Šiuo klausimu svarbu pažymėti, kad Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antroje įtraukoje vartojamas žodžių junginys „pirkėjo pažyma“ portugalų kalba nurodytas kaip „declaração reconhecida do adquirente“ („patvirtinta pirkėjo deklaracija“), o tai leidžia manyti, jog privataus pirkėjo deklaracijos tinkamumas siejamas su joje esančio parašo patvirtinimu.
- 47 Vis dėlto, kaip pažymi visos rašytines pastabas pateikusios šalys, daugelyje kitų šios nuostatos kalbinių versijų ši formuluotė suformuluota kitaip, o tai lemtų ne tokį ribojantį įrodinėjimo priemonės svarbos aiškinimą. Be kita ko, iš versijos vokiečių kalba („vom Erwerber ausgestellte Bescheinigung“), ispanų kalba („certificado del comprador“), italų kalba („attestazione dell'acquirente“) ir anglų kalba („purchaser's certification“) matyti, kad žodžių junginys „pirkėjo pažyma“ turi būti aiškinamas taip, kad ūkio subjektui savo techninį pajėgumą leidžiama įrodyti vieno ar kelių jo privačių pirkėjų surašytu paprastu be jokio specialaus formalumo dokumentu, patvirtinančiu svarbiausių prekių arba pagrindinių paslaugų per pastaruosius trejus metus sąrašą, kartu nurodant sumas ir datas.
- 48 Dėl tokio kalbinių versijų skirtumo reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką vienoje iš Sąjungos teisės nuostatos kalbinių versijų vartojama formuluotė negali būti vienintelis šios nuostatos aiškinimo pagrindas ar įgyti dėl to prioritetą prieš kitas kalbines versijas. Sąjungos teisės nuostatos turi būti aiškinamos ir taikomos vienodai, atsižvelgiant į visomis Sąjungos kalbomis parengtas versijas. Esant įvairių kalbinių Sąjungos teisės teksto versijų neatitikimų, nagrinėjama nuostata turi būti aiškinama atsižvelgiant į teisės nuostatų, kurių dalis ji yra, bendrą struktūrą ir tikslą (2015 m. spalio 15 d. Sprendimo *Grupo Itevelesa ir kt.*, C-168/14, EU:C:2015:685, 42 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).

- 49 Kalbant apie bendrą Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antros įtraukos struktūrą, be to, kaip priminta šio sprendimo 36 punkte, reikia pažymėti, kad joje nustatytas baigtinis įrodymų sąrašas, apribojantis perkančiųjų organizacijų galimybę numatyti naujas įrodinėjimo priemones ar nustatyti papildomus reikalavimus, dėl kurių iš esmės pakeičiamas jau numatytų priemonių pobūdis ir įrodymų pateikimo sąlygos.
- 50 Taigi reikia konstatuoti, kad reikalaujant, jog privataus pirkėjo pažymoje esantis parašas būtų patvirtintas, būtų nustatytas formalumas, dėl kurio būtų iš esmės pakeista pirma iš dviejų Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antroje įtraukoje numatytų įrodinėjimo priemonių ir apsunkinami ūkio subjekto veiksmai, kurių jis turi imtis, kad patenkintų jam nustatytos įrodinėjimo pareigos reikalavimus, o tai prieštarautų šio straipsnio bendrai struktūrai.
- 51 Dėl Direktyvos 2004/18 tikslo svarbu priminti, kad, kaip matyti iš šios direktyvos 1 ir 2 konstatuojamųjų dalių, joje nustatomos derinimo taisyklės, kuriomis, be kita ko, siekiama supaprastinti ir modernizuoti nacionalines viešojo pirkimo sutarčių sudarymo taisykles, kad būtų sudarytos palankios sąlygos laisvam prekių judėjimui, įsisteigimo laisvei, laisvei teikti paslaugas ir konkurencijai atliekant šiuos pirkimus.
- 52 Konkrečiai, kaip matyti iš Teisingumo Teismo praktikos, šia direktyva siekiama suteikti daugiau galimybių mažoms ir vidutinėms įmonėms dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose, kaip tai skelbiama jos 32 konstatuojamojoje dalyje (šiuo klausimu žr. 2013 m. spalio 10 d. Sprendimo *Swm Costruzioni 2 ir Mannocchi Luigino*, C-94/12, EU:C:2013:646, 34 punktą ir 2016 m. balandžio 7 d. Sprendimo *Partner Apelski Dariusz*, C-324/14, EU:C:2016:214, 34 punktą).
- 53 Kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 80 ir 81 punktuose, privataus pirkėjo pažymos įrodomosios galios siejimas su tuo, kad jo parašas būtų patvirtintas trečiojo subjekto, lemtų formalumą, dėl kurio nebūtų galima kuo daugiau padidinti konkurencijos vykdant viešuosius pirkimus, bet apribotų ūkio subjektų, be kita ko, užsienio subjektų, dalyvavimą tokių pirkimų procedūrose.
- 54 Iš tikrųjų, atsižvelgiant į trumpus terminus, paprastai nustatomus skelbime apie pirkimą paraiškoms pateikti, taip pat nacionalinės teisės aktų skirtumus dėl dokumentuose esančių parašų patvirtinimo, negalima atmesti galimybės, kad daugelis ūkio subjektų, ypač užsienio, gali būti atgrasomi teikti pasiūlymus dėl praktinių sunkumų atitinkamoje valstybėje narėje vykstant pirkimui pateikti pažymą, kurioje esantis parašas būtų tinkamai patvirtintas.
- 55 Todėl, atsižvelgiant į Direktyvos 2004/18 bendrą struktūrą ir tikslą, reikia pritarti aiškinimui, kad privataus pirkėjo „pažyma“, kaip ir „patvirtinta deklaracija“, numatyta šios direktyvos 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antros įtraukos versijoje portugalų kalba, reiškia, jog tik reikalaujama, kad šis pirkėjas pateiktų savo paties surašytą pažymą, ir perkančiosios organizacijos negali reikalauti jokio kito formalumo, pavyzdžiui, kad šio pirkėjo parašą patvirtintų koks nors trečiasis kompetentingas subjektas.
- 56 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečią klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad ja draudžiama taikyti perkančiosios organizacijos parengtas taisykles, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, pagal kurias reikalaujama, kad privataus pirkėjo pažymoje esantis parašas būtų patvirtintas notaro, advokato ar kito kompetentingo subjekto, o to nepadarius dalyvio paraiška atmetama.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

⁵⁷ Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

- 1. 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad, net jei neperkelta į vidaus teisę, ji tenkina sąlygas, kad suteiktų privatiems asmenims teises, kuriomis nacionaliniuose teismuose jie gali remtis prieš perkančiąją organizaciją, jeigu ši yra viešasis subjektas arba jai valdžios institucijos aktu buvo pavesta teikti, šiai institucijai kontroliuojant, bendrus interesus tenkinančią paslaugą ir tuo tikslu turi labai didelius įgaliojimus, palyginti su privačių asmenų santykiams taikomomis taisyklėmis.**
- 2. Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiama taikyti perkančiosios organizacijos nustatytų taisyklių, kaip antai nagrinėjamų pagrindinėje byloje, kurios ūkio subjektui neleidžia jo techninio pajėgumo įrodyti vienašale deklaracija, nebent pateiktų įrodymą, kad negalėjo gauti privataus pirkėjo pažymos arba tai padaryti buvo labai sudėtinga.**
- 3. Direktyvos 2004/18 48 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunkčio antra įtrauka turi būti aiškinama taip, kad ja draudžiama taikyti perkančiosios organizacijos parengtas taisykles, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, pagal kurias reikalaujama, kad privataus pirkėjo pažymoje esantis parašas būtų patvirtintas notaro, advokato ar kito kompetentingo subjekto, o to nepadarius dalyvio paraiška atmetama.**

Parašai.